

УДК 343.265

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2024.2>**О. Гаєвський,**

помічник голови

Дніпровського районного суду м. Києва,
аспірант ПрАТ ВНЗ «Національна академія управління»

«РОЗІРВАНА» ЗАСУДЖЕННЯМ ПОВТОРНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА НОВЕ ЗАСУДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Як правило, кримінальні правопорушення, які утворюють сукупність, інкримінуються особі одночасно. Однак про те, що особа вчинила ще одне або кілька кримінальних правопорушень, може стати відомо вже після того, як цю особу було засуджено за інше кримінальне правопорушення, і навіть після того, як вона відбула (повністю або частково) призначене їй покарання. І в цій ситуації наявна сукупність кримінальних правопорушень, «розірвана», щоправда, вироком суду [1, с. 360].

Тому, з метою врегулювання вказаного штучного «розірвання» вироком, об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду в постанові від 22 січня 2024 року в справі № 236/4167/20, виконуючи приписи ст. 442 КПК України, робить такий висновок про те, як саме повинна застосовуватись норма права ст. 70 КК України: якщо після постановлення вироків буде встановлено, що засуджений винен в кримінальних правопорушеннях, частина яких вчинена до постановлення першого вироку, а інша – між першим і другим вироками, то призначення покарання має складатися з наступних етапів: 1) призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до постановлення попереднього вироку, або, якщо вчинено кілька кримінальних правопорушень, які не охоплюються однією статтею чи части-

ною статті КК України, призначення покарання за кожне кримінальне правопорушення та призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень на підставі ч. 1 ст. 70 КК України; 2) призначення покарання відповідно до ч. 4 ст. 70 КК України за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом повного або часткового складання покарань, призначених за цим та попереднім вироками, або шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим; 3) якщо в діях особи має місце повторність тотожних кримінальних правопорушень, частина з яких вчинені до, а інша частина – після ухвалення попереднього вироку, то правила ч. 4 ст. 70 КК України не застосовуються і суд кваліфікує зазначені кримінальні правопорушення за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК України та призначає покарання, передбачене її санкцією; 4) призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене після постановлення першого вироку, або, якщо вчинено кілька кримінальних правопорушень, які не охоплюються однією статтею чи частиною статті КК України, то призначення покарання за кожне кримінальне правопорушення окремо та призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень на підставі ч. 1 ст. 70 КК України; 5) на підставі ст. 71 КК України до покарання, призначеного за кримінальне/кри-

мінальні правопорушення, вчинене після постановлення першого вироку, необхідно повністю або частково приєднати невідбуту частину покарання, призначеного в порядку ч. 4 ст. 70 КК України за цим вироком; 6) визначити остаточне покарання відповідно до ч. 4 ст. 70 КК України за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом повного або часткового складання покарання, призначеного в порядку ст. 71 КК України за цим вироком, та покарання за другим вироком, або шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим; 7) при призначенні покарання за ч. 4 ст. 70 КК України в строк покарання, призначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, зараховується покарання, відбуте повністю або частково за попереднім вироком, за правилами, передбаченими в ст. 72 цього Кодексу [2].

Однак, ні положення ст. 32, 33 КК України, ні приписи ст. 70, 71 цього Кодексу не змінювались на час розгляду 22 січня 2024 року об'єднаною палатою Касаційного кримінального суду Верховного Суду відповідного кримінального провадження, тому беззаперечних підстав до відступу від узвичаєної судової практики, якій слідували суди, й котра ґрунтувалась на підходах відображених в постановках пленуму Верховного Суду України №22 від 22 грудня 1995 року «Про практику призначення судами кримінального покарання» (пункти 15, 16) [3] і №7 від 24 жовтня 2003 року «Про практику призначення судами кримінального покарання» (пункти 20, 25) [4], де були визначені однакові висновки щодо застосування правил призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та вироків, не існувало.

Тому, саме з вказаного часу (22 січня 2024 року) судова практика демонструє наявність неоднозначностей у трактуванні «розірваної» повторності, що може впливати на правову визначеність і справедливість

призначення покарань. Відповідно, і актуальність дослідження полягає в необхідності врегулювання вказаної суперечливості, котра призводить до проблем у правозастосуванні, а також до значної варіативності у вирішенні питання про призначення покарання. У результаті, варто зауважити, що попри складність, а можливо, і завдяки їй, його вирішенню приділяється надзвичайно мало уваги в юридичній науці сьогодення.

Мета статті. У межах цієї статті проводимо науково-теоретичний аналіз та дослідження окремих аспектів, методів та «спеціальних» правил, які застосовуються для призначення покарання за сукупністю вироків у вказаних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 32 Кримінального кодексу (далі КК) України повторністю кримінальних правопорушень визнається вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК [5]. З цього правила є виключення, згідно з яким вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями КК України, визнається повторним лише у випадках, передбачених в Особливій частині КК (ч. 3 ст. 32 КК України) [5].

Отже, повторність злочинів утворюють два і більше злочинів, що розірвані між собою у часі [6, с. 145]. Ознакою повторності є те, що всі злочини, з яких вона складається, вчиняються в різний час і віддалені один від одного певним проміжком часу [7, с. 103].

У той час, як за правилами ст. 33 КК України сукупністю кримінальних правопорушень визнається вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК України, за жоден з яких її не було засуджено [5].

При цьому, зазвичай кримінальні правопорушення, які є складовими сукупності, ставляться у вину особі одночасно. Однак практика знає випадки, коли про те, що особа вчинила ще одне або декілька кримінальних правопорушень, може стати відомо після того, як цю особу було засуджено за інше кримінальне правопорушення, ба більше, після того, як така особа відбула (повністю або частково) призначене їй покарання. І в цій ситуації буде наявна сукупність кримінальних правопорушень, що має у кримінально-правовій доктрині назву «розірвана», оскільки перед винесенням вироку за друге (наступне) кримінальне правопорушення особа була засуджена, але всі кримінальні правопорушення, які складають множинність у такому разі, вчинені особою до засудження хоча б за одне із них, як цього і вимагає нормативне визначення сукупності, визначене законодавцем у ст. 33 КК України [8, с. 50–51].

Перша ситуація (правопорушення ставляться у вину одночасного) має місце тоді, коли: а) за два і більше злочини, що «утворюють» сукупність, особа засуджується одним вироком; б) в вироку призначається як покарання за кожний злочин окремо, так і остаточне покарання за сукупністю вчинених злочинів. Порядок і особливості призначення покарання за сукупністю злочинів при цій ситуації сформульовані у ч. 1–3 ст. 70 КК [5]. Умовно цю ситуацію можна назвати «класичною сукупністю».

Друга ситуація має місце тоді, коли: а) першим вироком особа засуджується і їй призначається покарання за один чи кілька вчинених нею злочинів, але, як слушно зазначає С.Д. Шапченко [10, с. 524], не за всі злочини, що «утворюють» сукупність; б) після постановлення першого вироку стає відомо про інший злочин (злочини), який також включається у сукупність, оскільки він був вчинений особою до постановлення

першого вироку; в) в новому вироку особі призначається покарання за той злочин (кілька злочинів), про який (які) стало відомо після постановлення першого вироку, і з урахуванням покарань, призначених за окремі злочини в двох (або більше) výroках, визначається остаточне покарання за сукупністю всіх злочинів, які інкриміновані підсудному. Порядок і особливості призначення покарання за сукупністю злочинів при даній ситуації крім ч. 1–3 ст. 70 регламентуються ще й ч. 4 ст. 70 КК України. Цю ситуацію умовно можна назвати «розірваною сукупністю» або ж «румпусукупністю», позаяк термін «РОЗІРВАНИЙ», як дієпр. пас. мин. ч. у знач. прикм. роз'єднаний внаслідок розриву, з лат. ruptus «розірваний, зруйнований», присл. від гупреге «рвати» [11].

Отже, можемо прийти до пересічного висновку, що «розірвана сукупність» («румпусукупність») – це вчинення фізичною осудною особою двох або більше кримінальних правопорушень до того, як її засуджено за перше з них, але про інші правопорушення стає відомо лише після винесення вироку за перше з них. У такій ситуації всі ці правопорушення утворюють сукупність, і остаточне покарання за них визначається після того, як суд призначить покарання за окремі кримінальні правопорушення в різних výroках. Термін «румпусукупність», як такий, що походить від латинського слова ruptus (розірваний), що вказує на розрив між výroками, при цьому всі кримінальні правопорушення були вчинені до винесення першого вироку.

При цьому, як зауважує А.А. Стрижевська порядок призначення покарання за наявності другої ситуації (при «розірваній сукупності») полягає в тому, що суд, згідно з ч. 4 ст. 70 КК, повинен: а) з'ясувати вид та точний розмір покарання (основного і додаткового), призначеного винній особі за попереднім (попередніми) вироком (viroками); б) призначити покарання

за окремий злочин (окремі злочини), про який стало відомо після постановлення попереднього (попередніх) вироку (вироків); в) призначити остаточне покарання за сукупністю всіх [попереднього (попередніх) та останнього (останніх)] злочинів, у вчиненні яких особа визнана винною на момент постановлення останнього вироку, виходячи з покарань, призначених за окремі злочини, що «включаються» до такої «розірваної» сукупності; г) зарахувати в строк остаточного покарання, призначеного за сукупністю вчинених злочинів, покарання, відбуте за попереднім вироком, якщо таке зарахування є можливим. З процесуальної позиції, з'ясування виду та точного розміру покарання (основного і додаткового), призначеного винній особі за попереднім (попередніми) вироком (вироками), відбувається у формі витребування і залучення до матеріалів кримінальної справи копій зазначеного вироку (вироків). При цьому слід мати на увазі, що при призначенні покарання за сукупністю злочинів на підставі ч. 4 ст. 70 КК суд не вправі змінювати (у бік «покрашення» або «погіршення» для підсудного) призначене за попереднім вироком за окремий (окремі) злочин (злочини), що «включається» («включаються») до сукупності. Суд також не повинен ще раз призначити (дублювати) це покарання у наступному вироку. В даному випадку діє юридична презумпція законності та обґрунтованості попереднього вироку, яку (презумпцію) суд підтверджує, застосовуючи ч. 4 ст. 70 КК [12].

При цьому, не можна оминати того, що призначення справедливого покарання за кожний злочин, що «включається» до сукупності, є необхідною умовою визначення справедливого остаточного покарання [10, с. 555].

Тому, у випадках сукупності кримінальних правопорушень кожне з них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК (ч. 2 ст. 33 КК

України), а покарання призначається окремо за кожне, яке входить до її складу, із подальшим визначенням остаточного покарання за правилами, передбаченими ст. 70 КК України, які урегульовують порядок призначення покарання при сукупності кримінальних правопорушень.

Частина 1 ст. 70 КК України передбачає, що при сукупності кримінальних правопорушень суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожне кримінальне правопорушення окремо, визначає остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань [5].

Відповідно до ч. 4 ст. 70 КК України за правилами, передбаченими в частинах першій – третій, призначається покарання, якщо після постановлення вироку в справі буде встановлено, що засуджений винен ще й в іншому кримінальному правопорушенні, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку [5].

Норми ст. 71 КК України урегульовують порядок призначення покарання у випадку, якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив нове кримінальне правопорушення. Суд за таких обставин до покарання, призначеного за новим вироком, повністю або частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком [5].

При цьому, звичні підходи до правозастосування у разі наявності «розірваної повторності» були викладені в п. 15, 16 постанови пленуму Верховного Суду України № 22 від 22 грудня 1995 року «Про практику призначення судами кримінального покарання» [3] і п. 20, 25 постанови пленуму Верховного Суду України № 7 від 24 жовтня 2003 року «Про практику призначення судами кримінального покарання» [4]. У цих Постановах наведено аналогічні висновки стосовно застосування правил при-

значення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та вироків, а саме, у змістовному і темпоральному аспекті, правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та вироків, визначені ст. 70, 71 Кримінального кодексу України [5] наслідують ті, про які йшлося в ст. 42, 43 Кримінального Кодексу Української РСР [13].

Тобто, приходимо до висновку, що в застосуванні норм кримінального права на практиці за останні 60 років ознаки повторності, сукупності кримінальних правопорушень та відповідних правил призначення покарання не змінювались, як і правове регулювання цих питань.

Призначення покарання за правилами, визначеними в ст. 70, 71 КК України, в тих аспектах, які пов'язані із застосуванням норм про повторність (ст. 32 КК України) та про сукупність (ст. 33 КК України) кримінальних правопорушень, та похідних від них правил кваліфікації, ніколи не встановлювали виключень до застосування ч. 4 ст. 70 КК України на підставі уявлень про «розірвану повторність».

Вказані правила відповідно до аналізованих постанов пленуму Верховного Суду України застосовувались так, що коли після постановлення вироку у справі буде встановлено, що засуджений винен ще в кількох правопорушеннях, одні з яких вчинено до, а інші – після постановлення першого вироку, покарання за останнім за часом вироком призначається із застосуванням як ст. 70 КК, так і ст. 71 КК: спочатку – за правилами ч. 1 ст. 70 КК за сукупністю злочинів, вчинених до постановлення першого вироку; після цього – за правилами ч. 4 ст. 70 КК; потім – за сукупністю злочинів, вчинених після постановлення першого вироку; і остаточно – за сукупністю вироків (без жодних виключень із таких правил) [3; 4].

Водночас такі правила та порядок застосування положень ч. 4 ст. 70 КК України у випадку, коли має місце

так звана «розірвана» повторність кримінальних правопорушень, тобто коли особою вчинено кілька кримінальних правопорушень як до постановлення попереднього вироку, так і після, які передбачені тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України, знайшли своє відображення у висновках об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду в постановках від 08 лютого 2021 року у справі № 390/235/19 та від 22 січня 2024 року в справі № 236/4167/20.

Так, об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду в постанові від 08 лютого 2021 року в справі №390/235/19 визначила, що у разі, коли в діях особи має місце повторність кримінальних правопорушень, передбачена ч. 1 ст. 32 КК України, і ця особа засуджується за вчинення кількох тотожних кримінальних правопорушень, які кваліфікуються за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК, і при цьому, одне або кілька з них були вчинені до ухвалення попереднього вироку, а ще одне або декілька – після його ухвалення, то спеціальні правила ч. 4 ст. 70 КК не застосовуються. У такому випадку суд кваліфікує зазначені кримінальні правопорушення за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК та призначає покарання, передбачене її санкцією, а остаточне покарання визначає за правилами ст. 71 КК за сукупністю вироків [14].

У вказаному провадженні йшлося про тотожні кримінальні правопорушення (вчинені як до, так і після попереднього вироку), передбачені ч. 2 ст. 185 КК України. Тобто, об'єднана палата визначила висновок, який має застосовуватись, коли всі правопорушення є тотожними і тому кваліфікуються за однією частиною статті КК.

Водночас, на наше переконання, слід зауважити, що жодна норма КК України, зокрема і передбачені ст. 70, 71 цього Кодексу, не тлумачиться

і не застосовується відокремлено від інших норм цього Кодексу.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 11 грудня 2019 року в справі №536/2475/14-к зауважує, що способи тлумачення норм права не можна використовувати ізольовано один від одного. Колегія суддів наголошує на тому, що надання переваги словесно-граматичному (буквальному) трактуванню норм законодавства без одночасного цільового (телеологічного) їх тлумачення не дозволить встановити зміст, а також мету та практичне значення існування тієї чи іншої норми у законодавстві. Це може призвести до значних та невірних ускладнень у правозастосовній практиці. Тому задля досягнення мети тлумачення правових норм доцільно використовувати способи тлумачення в їхній сукупності та комплексному взаємозв'язку. Наслідком ігнорування певних способів тлумачення норм, зокрема, функціонального, системного, порівняльного, може стати також превалювання формального підходу (форми) до розуміння над змістом (суттю) обставин кримінального провадження, які мають бути досліджені всебічно, повно та неупереджено для дотримання засади законності, передбаченої ст. 9 КПК України. Внаслідок буквального тлумачення норми можуть виникнути штучні та формальні перешкоди для виконання завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України [15]. Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що важливим під час тлумачення норми є також використання функціонального способу, тобто яким чином норма повинна реалізуватись і які ризики можуть виникнути у процесі її застосування у т.ч. штучні та формальні перешкоди для виконання завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України [15].

Зокрема, Є.О. Гада зауважує, що функціональний спосіб тлумачення норм права ґрунтується на знаннях факторів та умов, у яких функціонує, діє та застосовується норма права, що тлумачиться [16, с. 215].

Вказаний підхід, на нашу думку, є ґрунтовним, адже норма права не є чимось формально-теоретичним, а призначена насамперед для забезпечення потреб практики правозастосування.

Відповідно, враховуючи зазначене, вважаємо необхідним відмітити, що приписами ч. 1 ст. 33 КК України, у їх взаємозв'язку із ч. 4 ст. 70 КК України, визначено не що інше, як правила призначення покарання за кримінальні правопорушення, вчинені до постановлення обвинувального вироку, яким особа визнається винуватою у вчиненні цих кримінальних правопорушень або одного чи кількох з них. Правила кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень застосовуються із урахуванням правил призначення покарання за її наявності. Зазначене обумовлює самостійну кваліфікацію кримінальних правопорушень, вчинених до постановлення вироку, та тих, що вчинені після його постановлення.

Однак, попри це, об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду в постанові від 22 січня 2024 року в справі № 236/4167/20, спираючись на вказаний підхід, в провадженні, де йшлося про однорідні та тотожні кримінальні правопорушення, щодо тих правопорушень, які є тотожними виходила із того, що якщо в діях особи є повторність тотожних кримінальних правопорушень, частина з яких вчинені до, а інша частина – після ухвалення попереднього вироку, то правила ч. 4 ст. 70 КК України не застосовуються і суд кваліфікує зазначені кримінальні правопорушення за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК та призначає покарання, передбачене її санкцією.

Натомість щодо однорідних правопорушень, одночасно об'єднана палата застосувала правила, передбачені ч. 4 ст. 70 КК України [2].

Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду на підставі ч. 4 ст. 70 КК України призначила покарання за сукупністю однорідних кримінальних правопорушень, одне з яких передбачене ч. 2 ст. 185 КК України, а інше ч. 3 ст. 185 КК України – за яке особа засуджена за попереднім Вироком 1.

Натомість кримінальні правопорушення, передбачені ч. 3 ст. 185 КК України, одне з яких скоєно до постановлення Вироку 1, а інші – після, об'єднана палата кваліфікувала за ч. 3 ст. 185 КК (епізоди 1, 3, 4, 5) і призначила покарання за ст. 71 КК з урахуванням Вироку 1, проте без дотримання правил як ч. 1 ст. 70 КК (щодо епізодів 1 та 2), так і ч. 4 ст. 70 КК (стосовно епізоду 1).

Отже, створено нове включення із «загальних правил», за яким: ч. 1 ст. 70 КК України не застосовується у разі, коли особа засуджується за вчинення кількох нетотожних кримінальних правопорушень (за ч. 2 та ч. 3 ст. 185 КК), вчинених до постановлення Вироку 1, які кваліфікуються за різними статтями або різними частинами статті Особливої частини КК, у випадках, коли після постановлення вироку нею вчинено кримінальне правопорушення, які є тотожними з хоча б з одним із тих, що були вчинені до постановлення Вироку 1 (в цьому провадженні ч. 3 ст. 185 КК). У цьому разі, не застосовуються і спеціальні правила ч. 4 ст. 70 КК України щодо призначення покарання за тотожні кримінальні правопорушення, які кваліфікуються за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК, одне або кілька з них були вчинені до ухвалення Вироку 1, а ще одне або декілька – після його ухвалення.

Водночас, на наше бачення, у такому разі поза увагою залишається те, що правила ч. 1 ст. 71

КК України, які поширюються на випадки, коли засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання, вчинив нове кримінальне правопорушення, застосовуються після призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, на завершальному етапі, а не навпаки.

І в постанові від 08 лютого 2021 року в справі, і в постанові від 22 січня 2024 року в справі № 236/4167/20 щодо кваліфікації дій за відповідною частиною статті Особливої частини КК, об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду вказала, що призначення покарання за кожен епізод окремо штучно збільшуватиме кваліфікацію, що призведе до погіршення становища обвинуваченого (засудженого). Проте, не може вважатися штучною кваліфікацію, яка заснована на взаємоузгодженому застосуванні норм, передбачених ст. 33, 70, 71 КК України, та приписів відповідної частини статті Особливої частини цього Кодексу.

Зокрема, з урахуванням у т.ч. вказаних факторів, ухвалою від 17 жовтня 2024 року у справі №607/9097/20 Верховний Суд колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду передав чергове кримінальне провадження на розгляд об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду з метою відступу від висновку про те, що у разі, коли особа засуджується за вчинення кількох тотожних кримінальних правопорушень, які кваліфікуються за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК України, і при цьому одне або кілька з них були вчинені до ухвалення попереднього вироку, а ще одне або декілька – після його ухвалення, то спеціальні правила ч. 4 ст. 70 КК України не застосовуються, і суд кваліфікує зазначені кримінальні правопорушення за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК та призначає покарання,

передбачене її санкцією, а остаточне покарання визначає за правилами ст. 71 КК за сукупністю вироків [17]. На переконання цієї колегії суддів, не можливо погодитися з цим висновком, оскільки він не спирається на логіку закону щодо порядку призначення покарання, викладену послідовно в ст. 70, 71 КК України, натомість ґрунтується на численних виключеннях із загального правила, про які прямо не зазначено у законі. Цілком зрозуміла логіка закону про те, що правила призначення покарання за ч. 4 ст. 70 КК України, у разі коли йдеться також про наступне застосування ст. 71 КК України, є більш суворими, ніж у разі, коли воно призначається лише в межах санкції однієї кримінально-правової норми.

На наше переконання, потреба відступу від цитованого висновку з вказаних мотивів є дійсною, адже концепція «розірваної повторності» не має застосовуватись щодо призначення покарання за правилами ст. 70, 71 КК України. Так, якщо після постановлення вироку у справі буде встановлено, що засуджений винен ще в кількох злочинах, одні з яких вчинено до вироку, а інші – після його постановлення, остаточне покарання призначається із застосуванням правил як ст. 70 КК України, так і ст. 71 КК України. Такий порядок призначення покарань, без виключень із вказаних правил, відповідає положенням як ч. 1, 4 ст. 70 КК України, так і ст. 71 КК України, отже дозволяє визначити особі остаточне покарання, за кримінальні правопорушення, вчинені до та після ухвалення попереднього вироку.

Позаяк, якщо особою вчинено два кримінальні правопорушення, що відповідають одному і тому самому складу кримінального правопорушення, і одне з них (до постановлення вироку) входить до сукупності, про яку йдеться у ч. 4 ст. 70 КК України, а інше є новим у розумінні ч. 1 ст. 71 КК України, то кожне правопорушення кваліфікується окремо і за

кожне з таких кримінальних правопорушень покарання має призначатись окремо. Адже, сукупна кримінально-правова оцінка кримінальних правопорушень (тотожних), вчинених як до постановлення попереднього вироку, так і після нього, за однією частиною відповідної статті Особливої частини КК суперечить законодавчим приписам в ч. 4 ст. 70 КК України, відступу від вимог якої чинне законодавство не містить.

При цьому, відсутні підстави до застосування положень ст. 33, 50, 65 КК України відокремлено від приписів ч. 4 ст. 70 КК України, які по суті є спеціальним приписом Закону, який конкретизує ті його положення, що визначають поняття сукупності кримінальних правопорушень та мету призначення покарання.

Відповідно, ґрунтовно зауважується в ухвалі від 17 жовтня 2024 року у справі № 607/9097/20 колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду, що суд повинен застосовувати норми закону, але аж ніяк не змінювати їх зміст та створювати виключення із правил. Позаяк, В.О. Навроцький вказує, що наявні суперечності між правом і законом (коли з'являються «неправові закони») мають зніматися у процесі законотворчості, а не застосування закону. Інакше при застосуванні закону пануватиме вакханалія: особи, уповноважені на застосування кримінально-правових норм, по-перше, будуть підміняти собою законодавця, вкладаючи в текст закону те, що насправді законодавець не передбачив, по-друге, керуватимуться своїм індивідуальним розумінням справедливості, а не суспільним, яке має бути втілене у нормативній формі [18, с. 25].

Висновки. Підсумовуючи, слід підкреслити, що подальший розвиток кримінально-правового механізму реагування на правопорушення потребує більш глибокого дослідження та вдосконалення, з урахуванням балансу

між формальними та дискреційними підходами при застосуванні положень ч. 4 ст. 70 та ст. 71 КК України на практиці. Будь-який правовий висновок про застосування норми права об'єднаної палати Касаційного кримінального суду та його апробація вимагає забезпечення системності всіх без винятків раніше встановлених концептів. Дійсно, керуюча роль практики вищої судової інстанції демонструє та надає базис для пересмислення, конкретизації та інколи оновлення правил призначення покарання у спеціальних випадках, регламентації правил призначення інших заходів кримінально-правового характеру, а також для детальної розробки критеріїв визначення міри кримінально-правового впливу в окремих (спеціальних) випадках.

У статті аналізується правозастосування норм кримінального кодексу України щодо «розірваної» повторності кримінальних правопорушень, коли особою вчинено кілька кримінальних правопорушень як до постановлення вироку, так і після, які передбачені тією самою статтею або частиною статті Особливої частини Кримінального кодексу України, й які у доктрині кримінального права отримали назву тотожних. Розглядається практика Верховного суду, яка встановлює правила кваліфікації та призначення покарання в ситуаціях, коли особа вчиняє кримінальні правопорушення до та після ухвалення попереднього вироку, й вказується на відсутність правових підстав для виключень із загальних правил призначення покарання. Автор вказує, що спеціальні правила, передбачені ч. 4 ст. 70 КК України: (1) не містять виключень із загального порядку призначення остаточного покарання за сукупністю кримінальних

правопорушень, у тому числі в разі наявності так званої «розірваної повторності» чи «розірваної множинності кримінальних правопорушень, які за правилами кваліфікації кваліфікуються за однією частиною відповідної статті Особливої частини КК»; (2) у ч. 4 ст. 70 КК України законодавець визначив правила безвідносно до того, чи охоплюються скоєні особою діяння, що були вчинені нею до постановлення попереднього вироку та після нього, однією частиною статті Особливої частини КК чи різними частинами (статтями). Тому відмічається, що у ч. 4 ст. 70 КК України законодавець визначив правила складання покарання безвідносно до того, чи охоплюються скоєні особою діяння однією частиною статті Особливої частини КК. Ніщо не заважає окремо кваліфікувати як ті епізоди, які були вчинені до попереднього вироку, так і ті, які були скоєні після його ухвалення. З урахуванням приписів ч. 4 ст. 70 КК України окремо призначається покарання за кримінальні правопорушення, вчинені до попереднього вироку, і окремо за ті, що вчинені після нього. На переконання автора, визначення сукупності кримінальних правопорушень в ст. 33 КК України не є умовою чи перешкодою застосуванню ч. 4 ст. 70 вказаного Кодексу. Водночас, за наявності підстав до застосування ч. 4 ст. 70 КК України, ознаки сукупності встановлюються окремо щодо кримінальних правопорушень, які вчинені до попереднього вироку, та окремо щодо вчинених після вироку.

Ключові слова: спеціальні правила, повторність, розірвана повторність, алгоритм призначення покарання при застосуванні ч. 4 ст. 70, ст. 71 КК України, сукупність вироків, сукупність злочинів.

Haievskiy O. Disrupted recidivism of criminal offenses and new convictions

The article analyzes the application of the provisions of the Criminal Code of Ukraine regarding «disjointed» recidivism in criminal offenses, wherein an individual commits several criminal offenses both before and after the issuance of a verdict, which are specified under the same article or part of an article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. These offenses are referred to in criminal law doctrine as identical. The practice of the Supreme Court is examined, establishing the rules for qualification and sentencing in situations where an individual commits criminal offenses before and after the adoption of a previous verdict, highlighting the lack of legal grounds for exceptions to the general rules of sentencing. The author indicates that the special rules set forth in Part 4 of Article 70 of the Criminal Code of Ukraine: (1) do not contain exceptions to the general procedure for imposing a final sentence based on the aggregate of criminal offenses, including in cases of so-called «disjointed recidivism» or «disjointed multiplicity of criminal offenses» that qualify under one part of the relevant article of the Special Part of the Criminal Code; (2) in Part 4 of Article 70 of the Criminal Code of Ukraine, the legislator established rules irrespective of whether the acts committed by the individual prior to and following the previous verdict fall under one part of the article of the Special Part of the Criminal Code or different parts (articles). Therefore, it is noted that in Part 4 of Article 70 of the Criminal Code of Ukraine, the legislator defined the rules for the aggregation of penalties without regard to whether the acts committed by the individual are covered by one part of the article of the Special Part of the Criminal Code. There is nothing pre-

venting the separate qualification of both episodes that occurred before the previous verdict and those committed after its issuance. Taking into account the provisions of Part 4 of Article 70 of the Criminal Code of Ukraine, penalties are separately imposed for the criminal offenses committed before the previous verdict and separately for those committed after it. The author believes that the definition of the aggregate of criminal offenses in Article 33 of the Criminal Code of Ukraine is neither a condition nor an obstacle to the application of Part 4 of Article 70 of the mentioned Code. At the same time, where there are grounds for applying Part 4 of Article 70 of the Criminal Code of Ukraine, the characteristics of the aggregate are established separately for the criminal offenses committed before the previous verdict and separately for those committed after the verdict.

Key words: special rules, recidivism, disrupted recidivism, algorithm for recognizing punishment under part 4 of Article 70, Article 71 of the Criminal Code of Ukraine, aggregate of verdicts, aggregate of crimes.

Література

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К. : Ваіте, 2014. 944 с.
2. Постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного суду від 22 січня 2024 року в справі № 236/4167/20. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/116704923> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Постанова пленуму Верховного Суду України № 22 від 22 грудня 1995 року «Про практику призначення судами кримінального покарання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0022700-95#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
4. Постанова пленуму Верховного суду України № 7 від 24 жовтня 2003 року «Про практику призначення судами кримінального покарання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

v0007700-03#Text (дата звернення: 01.11.2024).

5. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20240519#top> (дата звернення: 01.11.2024).

6. Созанський Т.І. Кваліфікація сукупності злочинів. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/226/1/sozanskiu%20dus.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).

7. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. третє, переробл. та доповн. Х.: ТОВ «Одісей», 2006. 1184 с.

8. Марін О. Множинність кримінальних правопорушень: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 92 с.

9. Кримінальне право України. Загальна частина. Підручник для студентів юридичних вузів і факультетів / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.О. Беньківський та ін. / За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. Київ: Юрінком Інтер, 1997. 256 с.

10. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. С.С. Яценка. К.: А.С.К., 2002. 1168 с.

11. Словник.UA. URL: <https://sloynyk.ua/index.php?swrd=%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9> (дата звернення: 01.11.2024).

12. Стрижевська А.А. Сукупність злочинів за кримінальним пра-

вом України, URL: [C:/Users/oleg_/AppData/Local/Temp/bdca0b0f-a027-4421-a0ce-0a557a7dd275_archive\(5\).zip.275/dissertation.doc.pdf](C:/Users/oleg_/AppData/Local/Temp/bdca0b0f-a027-4421-a0ce-0a557a7dd275_archive(5).zip.275/dissertation.doc.pdf). (дата звернення: 01.11.2024).

13. Кримінальний кодекс Української РСР URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140568___140568. (дата звернення: 01.11.2024).

14. Постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного суду від 08 лютого 2021 року у справі № 390/235/19. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/94974219> (дата звернення: 01.11.2024).

15. Постанова Великої Палати Верховного Суду у постанові від 11 грудня 2019 року в справі № 536/2475/14-к. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86365236> (дата звернення: 01.11.2024).

16. Теорія держави та права: підруч. / Є. О. Гіда та ін. / За заг. ред. Є. О. Гіди. Київ: ФОП О. С. Лінкан, 2011. 576 с. URL: <https://ukrtextbook.com/teoriya-derzhavi-ta-prava-gida-ye-o/teoriya-derzhavi-ta-prava-gida-ye-o-2-1-7-2-viditlitachennya-norm-prava.html> (дата звернення: 01.11.2024).

17. Ухвала Третньої судової палати Касаційного кримінального суду від 17 жовтня 2024 року у справі № 607/9097/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122471176> (дата звернення: 01.11.2024).

18. Навроцький В. О. Кримінальне право і кримінальне законодавство: співвідношення понять. Право України. № 9. С. 23–29.

